

BO'LAJAK O'QITUVCHILARGA ZARUR BO'LGAN QOBILYATLAR

To'xtasinova Nafisa Imomovna
FDU Matematika kafedrasida o'qituvchisi

Nafaqat ta'lim balki barcha sohalarda ham hodimlarning ish unumdorligi ularning qobilyatlariga bog'liq, ammo bu asosiy omil sanalmaydi. O'qituvchilar va hodimlarning KPI lari baland bo'lishini asosiy omili tajriba va o'z ustida muntazam ishlashdir. Ushbu ma'lumotlarga ega bo'lgan holda ta'lim jarayoniga qobilyatsiz o'qituvchilarning o'quvchilarga va o'quv jarayoniga olib keladigan zararlari haqida quyidagilarni sanab o'tishimiz mumkin:

1. O'quvchilarning motivatsiyasizligi: Qobilyatsiz o'qituvchilar o'quvchilarni motivatsiyasiz qilishadi va o'quvchilarning yaxshi o'rganishga ilhomlantira olmaydi.

2. Yengilmas o'qitish usullari: Qobilyatsiz o'qituvchilar o'quvchilarning boshqa muammolarini tushunish, maslahat berish va ularni yechish uchun kerakli maslahat va yo'llarni ko'rsata olmaydi. Buning uchun unda ancha yillik tajriba talab etiladi.

Qobilyatsiz hodimlar va o'qituvchilarning bu kabi sanab o'tilishi mumkin bo'lgan ko'plab zararli holatlar va bu holatlar natijasida yomon oqibatlar kelib chiqishi mumkin. Quyida biz o'qituvchilar uchun zarur bo'lgan ayrim qobilyatlar va ularning tasnifi haqida fikr mulohazalar keltiramiz.

Bo'lajak o'qituvchilarga zaruriy qobilyatlari borasida fikr yuritilganda ta'lim jarayonining barcha elementar jihatlarini xisobga olgan maqsadga muvofiq, ta'lim muassasalari o'quvchilarga sifatli ta'lim berish va talabalarini mufassal o'qish va o'rganish jarayonida yordam berish uchun eng muhim bo'lgan qobilyatlar bilan bog'liq. Quyidagi bir nechta eng muhim o'qituvchi qobilyatlarini ko'rsatib o'tamiz:

1. **Muxlislarda yanaqib olish:** ushbu ifoda "qiziqarli", "sevimli", "sohibiy" yoki "hayratli" ma'nolarini anglatadi. Bu ifoda, bir narsa yoki insonning qiziqishini olib chiqarish, unga sevimli qarash va uni qadrlashni bildiradi. Bu so'zni oddiy bir tarzda, qiziqarli yoki ilovli narsalar uchun ishlatish mumkin, masalan, "Bu o'zbek qo'shiqlari o'ziga hos kashfiyotlar qo'shgan qo'shiq sifatida muxlislarda yanaqib olishadi. Ya'ni, o'qituvchi o'quvchilarning holatiga e'tibor berishi, ularga xushmuomalaviy, ilovli va qiziqarli o'quv jarayonlar yaratishi kerakligi va bu bilan o'quvchilarni o'ziga muxlis qilish demakdir.

2. **Ta'limni tadqiq qilish:** o'qituvchilar uchun zarur bo'lgan o'qitishning, o'quvchilarning o'zlashtirish, o'rganish va o'qish uslublarini yaxshi tahlil qilish va oshirishning jarayoni ma'nolarini ifodalaydi.

Bu o'quv jarayonini yaxshi tahlil qilish, muvofiqlashtirish va o'quvchilarni o'rganishning samarador usullari bilan bog'liqdir.

Ta'limni tadqiq qilishda qo'llanadigan asosiy qadamlar:

1. Maqsadlar va o'quv rejalarini o'rganish: O'quv dasturi va o'qitish maqsadlari aniqroq belgilanishi kerak. Har bir dars yoki mashqning maqsadi va o'quvchilarning nima o'rganishlari kerakligi aniqlanishi lozim.

2. O'quvchilarning iste'mol qiladigan sohalarini tushunish: O'quvchilarning hozirgi daraja, ixtiyoriyligi, o'qitish va o'rganish usullari bo'yicha o'zgaruvchilari va qiyinchiliklari haqida ma'lumotlar to'plab olish. O'qituvchilar uchun qobilyatlar, ularga o'quvchilarni yaxshi o'rganish, o'quvchilarni yaxshi tushunish va ta'lim jarayonini samaradorroq boshqarish imkoniyatini bermalari uchun eng muhimdir. Quyidagi qobilyatlar o'q

3. **Darslarni tuzish va boshqarish:** Darslarni yaxshi tayyorlash va dars jarayonini samarador boshqarish uchun qobilyatlar.

4. **Darsliklarni va o'quv qo'llanmalarni tayyorlash:** Ma'ruzalarni, darsliklarni, o'qituv materiallarni va qo'llanmalarini tayyorlash va ulardan foydalanish uchun mahorat.

5. **O'quvchilarni baholash va baho bermoq:** O'quvchilarni samarali baholash, ularning o'zlashtirishini aniqlash va o'qish usullarini o'zgartirish uchun bu tahlillarni qilish qobilyati.

6. **O'qitish metodlarini rivojlantirish:** Yangi o'quv usullarini o'rganish va o'qitish bo'yicha yangi usullarni ishlab chiqish.

7. **Individual ta'lim rejalarini tuzish:** O'quvchilarning individual o'qish va o'rganish qobiliyatlarini tushunish va ularni o'rganishlarini rivojlantirish.

8. **Tuzatish va taqdimot mahorati:** O'qituvchilar o'quvchilarni materiallarni tuzatish, tayyorlash va nazariy tushunchalarni samarali taqdim etish bilan shug'ullanishadi.

9. **Ta'lim jadvalini boshqarish:** Darslar, dars vaqtlari, darsliklar va boshqa ma'lumotlar jadvalini boshqarish uchun tajribaga ega bo'lish.

10. **Kreativlik va innovatsiya:** Yangi, o'quvchi qiziqishlarini oshiradigan va ta'lim jarayonini o'zlashtirish imkonini olib keladigan innovatsion usullarni topish va qo'llash qobilyati.

11. **Ma'lumotlarni qo'llash va yangilash:** Ta'limni tadqiq qilish va o'quvchilarni o'rganish natijalarini to'g'ri tahlil qilish, boshqa o'qituvchilar bilan ma'lumot almashish va yangi metodlarni o'rganish uchun xabar yozish.

Bu qobilyatlar har biri asosiy va ahamiyatli qobilyatlar xisoblanib o'qituvchilarning ta'limni samaradorligini oshirishiga yordam qilishlari uchun muhimdir. O'qituvchilar uchun qobilyatlar, ularga o'quvchilarni yaxshi bilim olishi, o'quvchilarni yaxshi tushunish va ta'lim jarayonini samaradorroq boshqarish imkoniyatini berishlari uchun muhim xisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. To'xtasinov, D. F., Gafurova, M. A., & qizi Abdullayeva, S. H. (2023). BOSHLANG 'ICH SINFDAN IJODIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(4), 729-733.

2. To'xtasinov, D. F., & qizi Abdupattoyeva, D. A. (2023). BOSHLANG 'ICH SINF O 'QUVCHILARINING GEOMETRIK TASAVVURINI SHAKLLANTIRISHDA FOYDALANILADIGAN METODLAR. Educational Research in Universal Sciences, 2(4), 771-773.

3. To'xtasinov, D. F., & qizi Abdullayeva, S. H. (2023). MATEMATIKA DARSLARIDA IJODIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH SHARTLARINING DIDAKTIK KOMPLEKSINI AMALIYOTDA QO'LLASH YO'LLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(2), 613-616.
4. Imomovna, T. N. Akbarova Sevara Husanboy qizi.(2023). APPLICATION OF INTERACTIVE TEACHING METHODS IN MATHEMATICS LESSONS. Academia Globe: Inderscience Research, 4(01), 86-93.
5. Nishonboyev, A. S., Akbarova, S. X., & Tuhtasinova, N. I. (2023). Teaching Students Independent Thinking in the Process of Teaching Mathematics in the System of Continuing Education. European journal of innovation in nonformal education, 3(3), 9-11.
6. To'xtasinova, N. I., & Mirzaabdullayev, I. (2023). Qutb koordinatalar sistemasida uchburchak yuzini hisoblashni matematik modeli. Educational Research in Universal Sciences, 2(4), 518-522.
7. To'xtasinova, N. (2023). GEOMETRIYA DARSLARIDA STEREOMETRIK MASALALARNI YECHISH METODIKASI. Research and implementation, 1(3), 4-10.
8. To'xtasinova, N. (2023). GEOMETRIYA DARSLARIDA STEREOMETRIK MASALALARNI YECHISH METODIKASI. Research and implementation, 1(3), 4-10.